

29:7

Fråga om kravet på underhåll och tillsyn av allmän spillvattenledning.

Fastigheten ligger i ett nyexploaterat område inom Härryda kommun och inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning. Va-nätet i området byggdes ut under år 1991 med slutbesiktning i oktober samma år. Fastigheten är ansluten till den allmänna va-anläggningen för ändamålen ren-, spill- och dagvatten. Vattenmätaren installerades i januari 1993. På fastigheten finns en villabyggnad som uppfördes år 1992 för fastighetsägarens, familjen J., räkning. Familjen flyttade in i huset i början av år 1993. I byggnadens bottenplan finns tre golvbrunnar, en vardera i bastun, badrummet och garaget.

Den 25 mars 1993 upptäckte familjen J. att hela bottenplanet var täckt av vatten. Även vissa delar av väggbeklädnaden täcktes av detta illaluktande vatten som visade sig vara inträngt spillvatten från golvbrunnarna. Det är ostridigt att översvämningen orsakades av ett stopp i kommunens ledning. Folksam har ersatt familjen J. för skador i samband med översvämningen.

Folksam yrkade regressvis förpliktande för kommunen att betala 136 803 kr i skadestånd jämte ränta.

Kommunen bestred yrkandena.

Folksam hävdade som grund för talan att kommunens spillvattenledning inte uppfyllde skäligen anspråk på säkerhet vid skadetillfället och därmed uppfyllde kommunen inte sina skyldigheter enligt 12 § va-lagen. Enligt 29 § va-lagen har kommunen i sådant fall ett strikt ansvar för de uppkomna skadorna som uppgår till yrkat belopp.

Kommunen hävdade som grund för bestridandet att den ifrågavarande spillvattenledningen uppfyller skäligen anspråk på säkerhet och att den kontrollerats på sedvanligt sätt när den togs i bruk. Det uppkomna stoppet som orsakade skadan har kommunen förklarat vara av tillfällig natur som kommunen inte kunnat råda över.

Folksam anförde: Översvämningen upptäcktes när familjen kom hem på kvällen efter dagens arbete. När ett brunnslock lyftes bort i gatan utanför fastigheten visade det sig att vatten stod mycket högt i brunnen med tryck mot locket. Sedan åtgärder vidtagits och bl.a. en gren tagits bort i en brunn släppte översvämningen i familjen J.:s fastighet. Hindret i ledningen var utöver grenen också sten- och lermaterial. Det observerades också en textilduk i en brunn. Översvämningen beror på att ledningsnätet inte var tillräckligt rengjort vid anläggningen, att lagningar skett på ett felaktigt sätt och att främmande material tillåts komma in i ledningsnätet. Ledningens bris-

tande lutning kan också ha bidragit till skadan. Utredningen har visat att det funnits omfattande mängder av skräp i ledningen. TV-filmning av ledningen den 30 mars 1993 visar att ledningen då var halvfylld av lera, sten och grus. Först när ledningen togs i bruk har stoppen kommit att uppmärksammas genom den inträffade översvämningen. Mellan slutbesiktningen av ledningen år 1991 och översvämningstillfället har ansamlats en mängd främmande material i densamma sannolikt från byggplatserna omkring när villorna uppfördes.

Kommunen anförde: De aktuella översvämningsskadorna beror inte på felaktigt utförande eller bristande underhåll av kommunens spillvattenledning. Kommunen kan således inte anses ha brustit i sina skyldigheter så att skadeståndsansvar skulle föreligga. Kommunen delar Folksams uppfattning att översvämningen orsakats av stopp i kommunens separerade spillvattenledning. Stoppet torde ha medfört att familjen J.:s fastighet inte kunnat avbörda sitt spillvatten. Om översvämningen, som försäkringsbolaget hävdar, skulle bero på uppsträngande vatten från den allmänna spillvattenledningen skulle också den intilliggande fastigheten drabbats av översvämningen vilket inte var fallet. I den fastigheten ligger de två golvbrunnarna nämligen på en 21 respektive 60 cm lägre nivå än familjen J.:s fastighet. Något stopp på ledningssträckan mellan de två fastigheterna har inte förekommit. Utredningen i målet visar entydigt på att stoppet orsakats av att ett främmande föremål tillförts ledningen endera via serviser från de angränsande fastigheterna eller via gatubrunnar. I samband med att högtrycksspolning utfördes efter översvämningen upptäcktes en gren i nedstigningsbrunnen S1. Denna har troligen orsakat uppdämningen. Högtrycksspolningen utfördes vid översvämningstillfället med början i brunn S1 mot brunn S2 och därefter från brunn S2 mot brunn S3. Härvid påträffades en del sand och grus i ledningen. TV-inspektionen av ledningen kunde sedan endast delvis genomföras eftersom det fortfarande fanns sediment i form av grus, sand m.m. i denna. Ledningen har utförts på ett korrekt sätt år 1991.

Den 8 oktober 1991 genomfördes efter högtrycksspolning en förhandsbesiktning av ledningen som byggts på entreprenad. Ledningarna genomlystes och riktningsavvikelsekontroll utfördes. Vid kontrollen befanns ledningarna vara utan anmärkning med avseende på toleranskrav enligt Svenska vatten- och avloppsverksföreningens (VAV) publikation P50 och ledningslutning. Ledningarna slutbesiktigades den 22 oktober 1991 då också en förnyad högtrycksspolning genomfördes. Inga fel eller brister konstaterades då. Den aktuella skadan inträffade under garantitiden för ledningarna och de undersökningar (slangsättningsmätning) som gjordes inför garantibesiktningen den 21 oktober 1993 visade att ledningen inte uppfyllde högsta toleransklassen beträffande lutningen på lokala avsnitt uppströms den aktuella fastigheten. Garantitiden förlängdes med hänvisning till detta i ett år. Det företogs en ny garantibesiktning den 24 januari 1995. Inför denna företogs ny slangsettningsmätning vid två tillfällen i oktober 1994. Resultatet av den senare av dessa båda mätningar visar att ledningen uppfyller gällande toleranskrav. Att ledningarna på lokala avsnitt uppströms förbindelsepunkten för aktuell fastighet konstaterats inte uppfylla

högsta toleransklass med avseende på lutningen betyder inte att ledningsavsnittet med hänsyn till ändamål och säkerhetsanspråk haft en bristfällig lutning. Ledningsnätet har också vid anläggandet rengjorts i tillräcklig omfattning och lagningar i nätet med användande av textil duk, glasfiberplast och dylikt har inte förekommit.

För att med säkerhet hindra att händelser av sådant slag som den nu aktuella inträffar erfordras en så gott som daglig tillsyn av ledningsnätet. En sådan tillsyn kan av praktiska och ekonomiska skäl inte utföras av huvudmannen.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen) gäller för en sådan anläggning bl.a. att den skall vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäligen anspråk på säkerhet. Så länge anläggningen behövs är huvudmannen enligt sista stycket i samma paragraf skyldig att underhålla anläggningen och i övrigt se till att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål. Om huvudmannen brister i sina skyldigheter kan han enligt 29 § va-lagen bli skadeståndsskyldig gentemot fastighetsägare som drabbats av skada.

Den skadeståndsskyldighet som enligt va-lagen åligger huvudmannen är i princip strikt dvs. oberoende av dennes vållande. Detta betyder inte att skadeståndsskyldighet föreligger vid varje uppkommen skada. Förutom att orsakssamband måste föreligga så svarar huvudmannen för skadan endast om den standard rörande utformning och handhavande av den allmänna va-anläggningen som 12 § va-lagen ger uttryck för inte tillgodosetts. Det är huvudmannen som skall visa att han uppfyllt de föreskrivna kraven.

I detta mål är ostridigt att den uppkomna skadan i souterrängplanet på fastigheten orsakats av stopp i den allmänna delen av spillvattennätet. Det har förekommit teorier om flera stopp i ledningen och även om stopp i servisen till fastigheten vid översvämningstillfället. Utredningen i målet ger enligt Va-nämndens mening dock inte stöd för annat än att stopp uppkommit i ledningen i gatan och att översvämningen kunde hävas först genom av vittnet N.J. beskrivna åtgärder i brunnen S1. Huruvida det fanns ytterligare ett stopp uppströms i ledningen av sådan omfattning att det förhindrade avrinning är osäkert. Vittnet A.N.-J.:s iakttagelse av uppdämt vatten i brunnen S3 kan tyda på detta men kan också innebära att stoppet nedströms fått återverkningar ända upp till denna brunn. Att översvämning inte tycks ha drabbat det lägre liggande bottenplanet på fastigheten kan förklaras av igensättning av ledningen också mot denna fastighet eller att baktryck förhindrats genom backventil eller annan teknisk installation.

Som kommunen har framhållit kan det av huvudmannen för en allmän va-anläggning inte krävas en i det närmaste daglig tillsyn av ledningssystemet för att denne skall undgå skadeståndsskyldighet vid tillfälliga stopp. Kravet på underhåll och tillsyn för att säkerställa en tillfredsställande funktion enligt 12 § va-lagen behöver inte heller vara detsamma över hela ledningsnätet. På sträckor där ledningarna har

bra självfall och där huvudmannen erfarenhetsmässigt vet att det inte uppstår problem behövs inte samma tillsyn som beträffande sträckor med dåligt fall, risk för rotinträngning och dylikt. Skadeståndsskyldigheten måste avgöras från fall till fall med beaktande av de särskilda omständigheterna. Det förhållandet att en ledning är nyanlagd betyder dock inte att tillsyn kan undvaras. Tvärtom saknas för en sådan ledning den erfarenhet angående dess funktion i praktisk drift som i andra fall kan göra att underhåll och tillsyn måhända kan begränsas. De olika kontroller och besiktningar som normalt äger rum vid anläggandet av ny ledning och även lång tid därefter visar på de särskilda risker som föreligger att ledningen kan vara behäftad med brister av olika slag. I det här fallet tillkommer att sedan ledningen nyanlagts denna varit omgiven av byggplatser för senare inkoppling. Det är tydligt och vinner också stöd av utredningen i målet att bygg-schaktningsverksamhet i anslutning till en nyanlagd ledning utsätter denna för ökade risker för deformation och igensättning. Ledningen har vid översvämningstillfället uppenbarligen varit ordentligt igensatt både av sten, lera och grus, vars förekomst svårligen kan förklaras på annat sätt än att det trängt in från byggplatserna, samt av sediment. När det i en halvt igensatt ledning dessutom tillkommer ett hinder i vattengången nedströms blir effekten att en redan minskad ledningsdimension tillförs sediment från avloppsvattnet som successivt byggs på med början där hindret sitter, i detta fall vid påken i brunnen S1. Förr eller senare blir stoppet totalt. För att rensa ledningen har krävts högtrycksspolning inte bara vid översvämningstillfället utan även närmast påföljande dagar. Vid TV-filmningen den 30 mars 1993 har ledningen ändå uppgetts vara halvfull med sten och lera och krävt nya spolningar. Av utredningen framgår att det aktuella stoppet kan ha byggts upp under många månader. Det kan inte anses ha varit av endast tillfällig karaktär.

Kommunen kan på grund av det anförda inte undgå skadeståndsskyldighet gentemot Folksam.

Va-nämnden förpliktade kommunen att till Folksam betala yrkat belopp jämte ränta.

Beslut: 1997-12-02, BVa 100

Mål nr: Va 6/95